

HEBRÉERNA

DEN FÖRSTA VÅGEN av ARAMÉERNA som TRÄDER FRAM i HISTORIEN!

Aram Baryamo

Hebréernas historia börjar med Abraham eller Abram som han först kallas när han vandrar från Ur i Kaldéen och norrut mot Harran och Kanaan för att senare hamna i Egypten och tillbaka till Kanaan där han tar emot Guds uppenbarelse och blir lovat landet Kanaan. Abraham är en viktig gestalt för både judar och kristna, främst för den Syrisk Ortodoxa Kyrkan. Men vem var han egentligen, hans etniska härkomst. Under hela sin långa färd som anges i Gamla Testamentet (GT) kallas han eller hans medföljare inte hebréer. Men däremot andra viktiga personer i hans släkte kallas araméer. För att kunna ange hans och dem medföljandes etniska bakgrund skall vi i detta material ta del både av den bibliska litteraturen samt den vetenskapliga i hopp om att underlätta helhetsbilden av hebréernas ursprung. Här berättas hela historien från allra första början. De bibliska källorna är till stor del mer informationsrika och detaljerade. Men vi håller oss informerade även från de vetenskapliga källorna.

I 1 Mos. 9:19 berättas det om Noas söner, Sem, Ham och Jafet och från dem härstammar alla människor på hela jorden. Då Noa var berusad och låg naken såg Ham, Kanaans far, honom ligga där blottad, gick han och berättade det för sina bröder. När Noa sedan vaknade upp ur ruset och fick veta vad hans yngste son hade gjort honom, och sade: "Förbannad skall Kanaan vara och den uslaste slav åt sina bröder". Lovad vare Herren, Sems Gud! Kanaan skall vara

deras slav. Må Gud låta Jafet växa och bo tillsammans med Sem. Kanaan skall vara deras slav”. Hebréerna har sina rötter i Sems släkttavla, och Sems söner var Aram, Elam, Arpakshad och Lud. Och Arams söner var Us, Hul, Geter och Mash, **1 Mos 10:22-23**.

I **1 Mos 11:26-31** berättas det om när Terach vid 70 års ålder blev far till Abram, Nachor och Haran. Men det berättas inte i GT ifrån vilken stamfader Terach härstammar. Abram och Nachor tog sig hustrur: Abrams hustru hette Saraj och Nachors hustru hette Milka. Haran dör medan hans far levde. Men alla tre skall ha varit födda och levat i Ur i Kaldéen. Den långa vandringen börjar när deras far Terach tar med sig Abram och Saraj och Harans son Lot och lämnar tillsammans Ur i Kaldéen för att bosätta sig Kanaan.

När de nådde Harran slog dem ner sig där en tid då Abram blir kallad av Gud att bege sig med hela släktet och hem till det land dem hänvisas till, Kanaan. ”Jag skall göra dig till ett stort folk, jag skall välsigna dig och göra ditt namn så stort att det skall brukas när man välsignar. Vid 75 årsåldern lämnar Abram Harran för att bege sig till Kanaan. Han tar med sig hustrun Saraj och sin brors son Lot och all egendom och alla slavar som de hade förvärvat i Harran. På den tiden bodde kanaanéerna i Landet. Men Herren uppenbarade sig för Abram och sade: ”Åt dina ättlingar skall jag ge detta land” **1 Mos 12:1-5**. Efter en tids närvaro blir det hungersnöd i Kanaan, så svårt att han måste bege sig till Egypten och bo där en tid, **1 Mos. 12:10**. Återigen bryter Abram upp från Egypten med stor rikedom, med sig hade han Saraj och Lot och allt han ägde och begav till Negev, (i Kanaan) **1 Mos 13:1-2**.

I **1 Mos. 17:3-8** uppenbarar sig Gud för Abram och sade: ”Detta är mitt förbund med dig: Du skall bli fader till många folk. Därför skall du inte heta längre Abram: ditt namn skall vara Abraham, ty jag skall låta dig bli fader till många folk. Jag skall göra dig övermåttan fruktsam, och folk och kungar skall utgå ifrån dig. Jag skall upprätthålla mitt förbund, förbundet mellan mig och dig och dina ättlingar i släktled efter släktled, ett evigt förbund: Jag skall vara din Gud och dina ättlingars Gud. Jag skall ge dig och dina ättlingar det land där du nu bor som främling, hela Kanaan, som egendom som all framtid. Och jag skall vara deras Gud”.

Nästa uppenbarelse från Gud till Abraham (**1 Mos. 17:15**) gäller hans hustru: ”Din hustru Saraj skall du inte mer kalla **Saraj**: Hon skall heta **Sara**. Jag skall välsigna henne, jag skall låta henne skänka dig en son. Jag skall välsigna henne, så att folk och kungar skall härstamma från henne”. Och Gud hade inte glömt sitt löfte till Sara och gjorde henne havande. Hon födde åt Abraham en son och gav honom namnet Isak, **1 Mos 21:1-4**. När Isak blev vuxen och var mogen för att bilda familj skickar Abraham sin tjänare, med de finaste dyrbarheter, till sitt släkte Nachors stad i Aram Naharaim för att hämta en kvinna åt Isak, **1 Mos 24:10**. På vägen intill staden möter tjänaren Rebecka, Betuels dotter, med en kruka på sin axel. Rebecka var väldigt vacker. Betuel var son till Milka och Nachor. Och Nachor var Abrahams bror, **1 Mos 24:16**. När tjänaren träffar Betuel säger han att Abraham sände mig och sade: ”Gå till mitt fädernehem, till min egen släkt, och ta en hustru åt min son”, **1 Mos. 24:34 och 38**. Både Laban och Betuel samtycker hans begäran och säger: ”Här är Rebecka, ta henne med dig, må hon bli hustru till din husbondes son, som Herren har sagt, **1 Mos. 24:50 & 51**. Då lät de sin syster Rebecka och hennes **amma** (kvinna som ammar åt andra barn) följa med Abrahams tjänare och hans män, **1 Mos. 24:59**. Isak var 40 år när han tog Rebecka till hustru; Och enligt **1 Mos 25:20** var Rebecka dotter till **aramén Betuel** från Paddan Aram och syster till **aramén Laban**.

I den sistnämnda versen märker vi att både Betuel och Laban var araméer. Och Betuel som nämndes tidigare i **1 Mos. 24:16**, var son till Nachor, och Nachor var bror till Abraham, vilket innebär att Abraham och hans bror Nachor var också av arameiskt släkte. Och Isak var son till

Abraham som är av arameiskt släkte. Snart kommer vi att veta även Jakob kommer från Abrahams släkt. Det är viktigt också att lägga märke till de bosättnings områden som Abrahams släkt bodde på. Här nämns båda Aram Naharaim och Paddan Aram. Med dessa namn märker vi att det har något med aramé att göra. Aram Naharaim som betyder ”de två flodernas Aram” avsåg området mellan övre Euftrat och dess bifloder Balikh och Khabour, och Paddan Aram var en stad som låg i norra Aram Naharaim. Och tillnamnet Aram härstammar från araméernas fader Aram. Enligt de vetenskapliga källorna informerar oss följande; ”Första gången man hittade termen Aram som syftade på ett område vid övre Euftrat, var i en akkadisk inskription som är från 2200-talet f Kr. Om dessa källor syftar på det geografiska området som anges i GT, Aram Naharaim eller Paddan Aram bekräftas inte. Men andra skrifter från araméernas fiende från 1000-talet f Kr anger den geografiska termen **Mat Arimi**, betyder **Arams land**, är nämligen motsvarigheten till den bibliska termen Aram Naharaim. Och första gången Aram dyker upp på en person var år 1700 f Kr, även denna i akkadiska skrifter från Mari. Det finns andra referenser som hänvisar till området Aram eller folkgruppen araméer som har dykt upp på Maris arkiv, dessa är från c:a 1900-talet f Kr, och de från Ugarit är från c:a 1300-talet f Kr. Andra källor i Amarnabreven betraktas Aram Naharaim som samma område som Nahrima som avsåg området mellan övre Euftrat och dess bifloder, Balikh och Khabour. Det som kan vara förvirrande för läsaren av GT är att det inte anges årtalet för händelserna. Men nu kan vi med hjälp av biblisk kronologi ange de olika viktiga händelsernas tidpunkt. Förvånansvärd börjar den från Abrahams tid och inte tidigare. Man placerar Abrahams vandring och hans släktes närvaro i Egypten mellan 2000- och 1800-talet f Kr. Hebréernas närvaro i Egypten varar mellan c:a 1800- och 1350-talet f Kr. Uttåget/Vandringen från Egypten till Kanaan med Mose och Josua sker c:a 1300- 1250-talet f Kr. Kanaans erövring händer på 1240-talet f Kr.

Rebecka blir havande och föder tvillingar åt Isak. Den förstfödde hette Esau och den andre var Jakob. Dem växte upp med olika intressen. Esau blev en skicklig jägare och var Isaks favorit, medan Jakob var rätt lugn och höll sig hemma och blev Rebeckas favorit, **1 Mos 25:27-28**. Senare får också veta hur Abrahams efterkommande försöker förhålla sig till sina arameiska släktingar när de skall gifta sig och bilda familj. När Jakob växte upp och skulle skaffa familj ville inte hans mor Rebecka att han skulle ta en kananeiska till hustru och ber sin man Isak om detta. Isak kallar till sig Jakob och säger: ”Bege dig till Paddan Aram, till din morbror Betuels familj och ta dig en hustru där, en av din morbror Labans döttrar, **1 Mos 28:5**: ...Jakob begav sig till Paddan Aram, till Laban som var son till aramén Betuel och bror till Rebecka. Esau förstod hur illa hans far Isak tyckte om de kananeiska kvinnorna och säger: ...Jakob hade lytt sin far och mor och begett sig till Paddan Aram, **1 Mos. 28:7**. ”hon (Rebecka) var dotter till **aramén Betuel** från Paddan Aram och syster till **aramén Laban**, **1 Mos. 25:20**: När Jakob når fram stöter han på Rakel och av förtjusning kysser han henne och berättar att han är nära släkt med hennes far och att han var Rebeckas son. Rakel springer i väg och berättar det för sin far (Laban) som blir lyckligt av nyheten. Laban hade två döttrar, den äldsta var Lea, men Rakel var mycket vackrare och välväxt som Jakob blev stor förtjust i, **1 Mos. 29:11-13 & 16**. Laban ger till slut sin yngre dotter, Rakel, till Jakob som gifter sig med henne. Efter det att Rakel, som var nu dotter till aramen Laban, blir till sist havande och fick barnen Josef och Benjamin, **1 Mos. 30:25**. I denna text märker vi att Josef, som i framtiden spelar en viktig familjemedlem för Abrahams släkte, är också av arameiskt släkte. Jakob fick tolv söner och alla föddes i Paddan Aram, **1 Mos. 35:22 & 26**.

För att göra det klarare för oss tar vi varje händelse enskild från Bibeln!

1) Jakob begav sig till Paddan Aram, till Laban som var son till **aramén Betuel** och bror till Rebecka. Och i **5 Mos. 26:5** kan vi läsa: Min fader (Jakob) var en **hemlös** arame... (**Bibel 1917**). Min fader var en **nödställd** arame... (**Bibel 2000**).

2) ...hon (Rebecka) var dotter till **aramén Betuel** från Paddan Aram och syster till **aramén Laban**, **1 Mos. 25:20**. Rebecka var alltså bror till Laban och båda var barn till aramen Betuel.

3) Rebecka som nu var dotter till aramen Betuel gifter sig med Isak när han var 40 år.

4) Betuel (aramen) var son till Milka och Nachor. Och Nachor var Abrahams bror, **1 Mos 24:16**. Det innebär att Abraham var också av arameiskt härkomst eftersom hans bror Nachor var far till aramen Betuel.

5) Hon (Sara) födde åt Abraham en son och gav honom namnet Isak, **1 Mos 21:1-4**.

Isak föddes alltså av arameiska föräldrar, Abraham och Sara.

6) Efter det att Rakel, som var nu dotter till aramen Laban, blir till sist havande (av Isak) och fick barnen Josef och Benjamin, **1 Mos. 30:25**. Bekräftas att även Josef föddes av arameiska föräldrar. Rebecka var dotter till aramen Laban och Isak var son till arameiska föräldrarna Abraham och Sara.

I följande två verser ur 1 Mosebok börjar namnet hebré träda fram.

7) Se bara, han har tagit hit en **hebré...** Den **hebreiske** slaven som du har tagit hit... **1 Mos 39:14 & 16**. Det är här namnet hebré för första gången förekommer i GT och att det sker i Egypten och inte innan och någon annanstans.

I den vetenskapliga litteraturen bekräftas följande om Abrahams släkt!

1) Abraham kallas för "**Den vandrande aramen**".

2) Vi kan också läsa att "**araméer är ett samlingsnamn för olika semitiska invandrare**". Detta syftar förstås på alla arameiska grupperingarna:

a) **Hebréerna** (2000-1800-talet f Kr).

b) **Syrianerna** (Aram och Beth Aramaya:s araméer, (1200-talet f Kr).

c) **Ahlamu** araméerna (mhalmoje, (1100-talet f Kr).

d) **Kaldéerna** (Babyloniens araméer, 900-talet f Kr).

3) I de egyptiska skrifterna kallas hebréerna för "**Habiru**", vilket betyder; **kommit in** eller **tågat in**. **Habiru** är en arameisk term och härstammar från ordet **Habar**. I det talade väst nyarameskan, syrianska, använder man termen "**habiri**" som betyder "**de har kommit in**".

Från ordet **Habar**, **Habiru** härstammar namnet **Hebroye** (syr) och Hebréer.

I det svenska språkbruket har man valt att kalla alla människor som kommer in i landet för invandrare. Det var vad dessa araméer var när dem kom in i Egyptens land. Dem var invandrarna. Varför de kallas också i de egyptiska texterna för Habiru, invandrare.

Vilket språk talade Abrahams arameiska släkte informeras ganska lite genom Gamla Testamentet. I **1 Mos. 31:45-47** talas det om "**Jegar Sahaduta**". "Då tog Jakob en sten och reste den som en stod, och bad sina släktingar att hämta flera stenar och byggde ett röse. Laban kallade röset "**Jegar Sahaduta**". Det är ett arameiskt ord som Laban använder här och betyder vittnesröset. I väst nyarameskan "syrianska" använder man termen "sohdutho", för vittnesmål. I **2 Mos. 16:31** hittar vi ett annat arameiskt ord, **manna**. Brödet som israeliterna fick på vandringsvägen till Kanaan kallade de manna, liknade korianderfrö; den var vitt och smakade honungskaka. George Lamsa (1892–1975) som var expert på arameiska och gjorde den första översättningen av arameiska Peshitta till engelska säger han i sitt verk; **Från Jesu eget språk, på sid. 11**; "**Arameiska var den semitiska kulturens språk, de hebreiska patriarkernas språk i äldre tid**, och lingua frans i den fruktbara halvmånen". Patriarkerna var Abraham, Isak och Jakob.

I den vetenskapliga litteraturen informeras vi om att ”**aramaiska talades ursprungligen av araméerna**”, vilket innebär att araméerna talade arameiska från allra första början. Arameiska var araméernas eget språk, med andra ord kan vi säga att arameiska inte var ett lånat språk. Det språk som talades av de tidiga araméerna, hebréerna, var arameiska men forskare har genom historien velat kalla det hebreiska på grund av den tidiga benämningen på dessa araméer, hebréerna. Hebréerna har genom sin långa historia kommit att bli bekanta med olika arameiska dialekter som dem använt som sitt eget språk. Dem har aldrig känt att arameiska var ett främmande språk för dem när de använde det både som tal-, och skriftspråk. I den babyloniska närvaron på 500-talet stärktes deras bekantskap med arameiskan som talades i Kaldéen eller Babylonien. Och under Jesu tid var arameiska, förmodligen den från Babylonien, det lokala språket, som judarna talade i Israel. Här uppstod nu Targume, dvs översättningarna från de gamla hebreiska skrifterna till det lokala arameiska för att judarna inte förstod det gamla språket, hebreisk arameiska. Efter Jerusalems förstörelse år 70 och andra förföljelser på judarna av dem barbariska romarna som ledde till det judiska folkets förskingring ut i världen har deras språk varit arameiska. Nedan följer ordspråk jämförelse mellan ”syriansk arameiska” och ”hebreisk arameiska”. I denna märker vi de stora likheterna mellan dessa arameiska språk.

Som vi har lärt känna att Abrahams släkt var araméer och att dem talade arameiska. Och snart får vi veta hur dessa araméer började kallas hebréer. När Jakob var på väg tillbaka från Paddan Aram visade sig Gud och välsignade honom och sade: ”Ditt namn har varit Jakob, men nu skall du inte heta Jakob. Du skall heta Israel. Var fruktsam och föröka dig. Av dig skall det bli ett folk, ja, många folk och du skall bli stamfar till kungar. Landet som jag gav åt Abraham och Isak skall jag ge åt dig. Också åt dina ättlingar skall jag ge detta land, **1 Mos. 35:9-12:**.

Israel (Jakob) tyckte om Josef mycket mer än alla andra söner, men dessa greps av hat och kunde inte tala vänligt med honom. Deras hat blev allt starkare när Josef började berätta om sina drömmar för sin far och sina bröder, då de uppfattade som om han skulle bli kung över dem, **1 Mos. 37:4-8**. Bröderna började smida planer på att döda Josef, och kastade honom i en brunn som var tom på vatten. En av bröderna Juda sa: ”Vad har vi för glädje av att döda vår bror och tvingas dölja vårt brott. Istället sålde dem Josef för tjugo siklar silver till ismaeliterna och dessa tog med honom till Egypten, **1 Mos. 37:18, 24 & 28**. I Egypten, där en hovman och befälhavare för livgardet, en egypter Potifar köpte honom av ismaeliterna, **1 Mos. 39:1**. Josef fick göra tjänst hemma hos sin husbonde, och lyckades med allt han företog sig. Egyptern lät allt han ägde i Josefs vård. Josef var välväxt och vacker, husbondes hustru började kasta sina blickar mot honom, **1 Mos. 39:6-7**. Hon började anklaga nu Josef för sexuella övergrep, då han vägrade ligga med henne. Hon berättar sin osannolika historia för husbonden och säger: ”Se bara, han har tagit hit en **hebré** som ville roa sig på vår bekostnad. Den **hebreiske** slaven som du har tagit hit, han kom till mig och ville roa sig. Husbonden lät gripa Josef och satte honom i det fängelse där kungens fångar hölls inspärrade, **1 Mos 39:14, 16 & 20**. Av stort intresse för oss då vi märker i dessa verser att namnet hebré för första gången nämns. I **1 Mos. 39:15** kan vi ännu en gång läsa: ”Jag rövades bort från **hebréernas** land, och här har jag oförskyllt kastats i fängelse”.

Josef befrias ur fängelset då han kunde tyda kungens drömmar och görs till styresman över hela Egypten när han var 30 år, **1 Mos. 41:41 & 46**. ”Det rådde en svår hungersnöd överallt och från hela jorden kom man till Egypten för att köpa säd av Josef, **1 Mos. 41:57**. Jakob (Israel) fick veta att det fanns säd i Egypten och sade till sina söner: ”Far dit och köp åt oss, så att vi överlever och inte svälter ihjäl. Tio av Josefs bröder, förutom Benjamin, far iväg för att köpa

spannmål i Egypten, **1 Mos. 42:2-4**. När de kom fram så kände Josef igen sina bröder, men de kände inte igen honom, och han anklagade dem för spioneri och sade: Han märker också att yngsta brodern inte var med dem. ”Ni slipper inte härifrån förrän er yngste bror kommer hit. En av er stannar kvar, medan ni andra får ge er av med säd till era svältande familjer och tar med er yngste bror till mig, **1 Mos 42:15, 19-20**.

Bröderna går tillbaka och tar med sig sin bror Benjamin till Josef i Egypten. När Josef fick se Benjamin, yngste sonen, brast han i gråt, ty hans kärlek till brodern var överväldigade, **1 Mos. 43:15 & 30**. Josef älskade högt sin far och sina bröder och kunde sedan avslöja att han var deras bror. ”Jag är Josef, er bror, som ni sålde till Egypten”. Josef ber sina bröder om att; skynda sig tillbaka till sin far och hämta hit honom med allt han äger och sina barn och barnbarn, **1 Mos. 45:9-10**. Josef sade: ”Du skall bo i Goshen nära mig. Du skall inte lida någon brist, varken du eller din familj eller någon av dem som tillhör dig”, **1 Mos. 45:11**. Jag skall ge er det bästa Egypten har att erbjuda, ni skall få njuta av landets rikedomar, **1 Mos. 45:18**. I en uppenbarelse till Israel (Jakob) säger Gud; ”Jakob, Jakob! Jag är din fars Gud. Var inte rädd att fara till Egypten, ty där skall jag göra dig till ett stort folk. Jag skall själv fara till Egypten tillsammans med dig, och jag skall själv föra dig därifrån.”, **1 Mos 46:3-4**. Sammanlagt blev Jakobs släkt 70 personer när de kom till Egypten. Dem bosatte sig i Goshen och skaffade sig jord, och de var fruktsamma och blev mycket talrika, **1 Mos 46:27 & 47:27**.

Jakob (Israel) ber Josef om att bli förd bort från Egypten när han dör och bli begravd i fäders grav. Vid sjukbädden berättar Jakob för Josef om sin uppenbarelse från Gud när han var i Lus i Kanaan; ”Gud välsignade mig och sade till mig: ”Jag skall göra dig fruktksam, så att du förökar dig och bli till många folk. Jag skall ge dina ättlingar detta land som egendom för all framtid”, **1 Mos. 48:3-4**. Israel sade till Josef: Jag skall snart dö, men Gud skall vara med er och föra er tillbaka till era fäders land, **1 Mos. 48:21**. Och när Josef blir tillräckligt gammal sade han till sina fränder: ”Jag skall snart dö, men Gud kommer att ta sig an er och föra er från detta land upp till det land som han med ed har lovat Abraham, Isak och Jakob”, **1 Mos. 50:24**. Så dog Josef och hans bröder och alla deras samtida. Men israeliterna var fruktsamma och förökade sig, de växte till och blev så talrika att hela landet uppfylldes av dem, **2 Mos. 1:6-7**. Egypten får en ny kung som inte visste något om Josef och tyckte att israeliterna blev alldeles för många och för starka, därför tvingade han dem till slavarbete. Deras liv förbittrades av det tunga arbetet, **2 Mos. 1:8, 9 & 13-14**.

Redan på Abrahams tid påminns han av Gud om slaveriet i Egypten. Herren sade till Abram: ”Du skall veta att dina ättlingar kommer att bo i ett land som inte är deras och vara slavar och förtryckas i 400 år. Efter tre generationer skall dina ättlingar återvända hit,... **1 Mos. 15:13 & 16**: Mose blir utvald att befria israeliterna ut ur Egypten och Herren sade till Mose: ”Jag har sett hur mitt folk plågas i Egypten. Jag har hört deras klagorop över sina slavdrivare – ja, jag vet vad dem får lida. Därför har jag stigit ner för att befria dem från egypterna och föra dem från Egypten till det land som är rikt och vidsträckt och som flödar av mjölk och honung”, ...**2 Mos. 3:7-8 & 10**. ...”du skall föra mitt folk, israeliterna, ut ur Egypten”. Efter det att israeliterna bott i Egypten i 430 år, (**2 Mos.12:40**) befrias dem av Mose. Men dem släpps inte av Faraos, förrän egypterna drabbas av tio svåra plågor, påbörjas den lång vandring till Kanaan. Det tog 40 år för israeliterna tills dem nådde gränsen till Kanaan, och de livnärde sig på **manna**, **2 Mos. 16:35**. **Manna** liknade korianderfrön; det var vitt och smakade som honungskaka, **2 Mos. 16:31**. Israeliternas antal var 603 550 man när de mönstrade i samtliga läger i ordnade häravdelningar, **2 Mos. 2:32**. Mose fick aldrig själv komma in till det lovade landet, ansvaret överfördes istället till Josua. Du skall se landet på avstånd, men du får inte komma in i det land som jag skall ge israeliterna, **5 Mos. 32:52**.

Mose kallade till sig Josua och sade till honom inför alla israeliterna: ”Var tapper och stark! Ty du skall föra folket in i det land som Herren med ed lovade deras fäder att ge dem, och du skall göra det till deras egendom. Herren skall vara med dig. Han sviker dig inte och överger dig inte. Var inte rädd, tappa inte modet, **5 Mos 31:6-8**. Vid 120 års ålder dör Mose och begravdes i dalen mitt emot Bet Pegor i Moab, **5 Mos.34:5-7**. Efter Moses död blir Josua som leder israeliterna till Kanaan. Herren sade till Josua: ”Från öknen och från Libanon fram till den stora floden, Euftrat – och till Medelhavet i väster skall ert område sträcka sig. Ingen skall kunna hålla stånd mot dig så länge du lever. Jag skall vara med dig som jag var med Mose och inte svika dig, inte överge dig. Var tapper och stark. Du skall göra till detta folks egendom det land som jag med ed lovat att ge deras fäder, **Jos 1:4-7**. Av allt det goda Herren hade lovat Israels folk uteblev ingenting. Allt gick i uppfyllelse, **Jos. 21:45**. Om ni bryter det förbund som Herren, er Gud, har befallt er att hålla och börjar tjäna och tillbe andra gudar, skall Herren vredgas, och ni skall snart utplånas från det goda land som han har gett er, **Jos. 23:16**.

Fakta om Israelerna!

Sedan 1948 har Israel tagit emot över tre miljoner invandrare.

Invandringvågor till Israel från Maj 1948-1951:

Under Israels första år fördubblades landets befolkning. Man tog emot 687 000 judiska flyktingar.

48 procent av dem kom från Europa.

15 procent från Nordafrika

35 procent från Mellanöstern.

Räddningsaktioner:

- 1) Operation ”**Flygande mattan**”: 45 000 judar från Jemen flygs till israel.
- 2) Operation ”**Ezra och Nehemia**”: 120 000 judar från Irak flygs till israel via Iran och Cypern.

Invandringsvågor, 1990-1999

960 000 människor invandrar till israel.

824 000 kom från f d Sovjetunionen.

40 000 kom från Etiopien.

15 000 av de etiopiska judarna flögs till Israel i ”**Operation Salomo**” i maj 1991.

Nyinvandrade eller ”sabras”

År 2014 var 75 procent av israels judiska befolkning ”sabras” det vill säga födda i Israel – jämfört med endast 35 procent vid självständigheten 1948.

Immigration idag

År 2015 anlände 28 000 judiska invandrare till Israel.

De flesta kom från Frankrike (25 procent) Ukraina (24 procent),

Ryssland (23 procent) och USA (9 procent).

Källa: Jewish Virtual Library

Publicerad i Judisk krönika nr 2/2016.

Antal miljoner Israeler i världen år 2012 är 14 miljoner.

Cirka 7,8 i Israel och 5,4 i USA.

Ett språk jämförelse mellan hebreiska och syrianska.

Hebreisk arameiska

Tanur
Talmid
Tarneg´let
Tesch (Tisch-a)
Tshiha-esre
Tisch-im
Schmo´ne (Schmo-na)
Schmone-esre
Schmonim
Schva-esre
Chamesch
Chamesch-esre
Chamaschim
E´ser (Asara)
Esrin
Arba
Arba-esre (Arba-a-asar)
Arba-im
Schama
Sche-mesch
Schalom
Schem
Smol
Rakad
Scha-al
Sche-ela
Schavar
Re´gel
Ge´ver (Gaurim)
Ba´jit (Batim)
Bacha
Etmol
Bejn
Ach
Ejfo
Achal
Em (I´ma)
Sagar
At
Hu
Hi
Zachar
Zimra
Viku-ach

Syriansk arameiska

Tanuro
Talmido
Tarneg´lo
Tesch´ho (Tisch´ha)
Tja-hsar
Tisch hi
Tmone (Tmonjo)
Tmona-hsar
Tmoni
Schva-hsar
Hamscho
Hamscha-hsar
Hamschi
Hasro (Hasra)
Hesri
Arbo
Arba-hsar
Arbi-in
Schomah
Schem-scho
Schlomo
Schmokh
Semolo
Rokad
Scha-al
Sche-ela
Tovar
Re´glo
Gavro (Gavre)
Bajto (Bajtone)
Bokhe
Etmol
Bejn
Ahon
Ejko
Ochal
Emo (Ma)
So´gar
Hat
Huve
Hija
Zochar
Zmirto
Mka-nach

Halach
 Hazmana
 Ganav
 Gan
 Berech
 Bichel
 Tawdat

Halach
Hazima
 Ganovo
 Gantho
 Barech
 Bachel
 Tawdi

Dem **hebreiska** orden kommer från en ”**hebreisk ordlista**” och de **syriansk** orden bygger på författarens kunskap, mådermål.

Tet (T)	Chet (Ch)	Zayin (Z)	Vav (V/O/U)	He (H)	Dalet (D)	Gimel (G)	Bet (B/V)	Alef (Silent)
Samech (S)	Num (N)	Nun (N)	Mem (M)	Mem (M)	Lamed (L)	Khaf (Kh)	Kaf (K/Kh)	Yod (Y)
Tav (T/S)	Shin (Sh/S)	Resh (R)	Qof (Q)	Tzade (Tz)	Tzade (Tz)	Fe (F)	Pe (P/F)	Ayin (Silent)

Den hebreiska skriften ”**kvadratisk**” är bildat ur den arameiska skriften på 400-talet f Kr. Bokstäverna i hebreiska alfabetet skiljer sig från den arameiska, men uttalet på bokstäverna är exakt den samma.

kaf	yod	tet	het	zayin	waw	he	dalet	gimel	beyt	'alef
k	y	t	h	z	w	h	d	g	b	.
taw	šin	reš	qof	šade	pe	'ayin	samek	nun	mem	lamed
t	š	r	q	š	p	.	s	n	m	l

Den arameiska skriften från 800-talet f Kr gav upphov till flera alfabet, även till den hebreiska skriften.

t	sh	r	q	ss	f	'h	s	n	m	l	k	y	t	h	z	w	h	d	g	b	a

Den syrianska skriften **Serto** bildades i mitten av 200-talet e Kr i Urhoy. Syrianska skriften skiljer sig också från den ur gamla arameiska skriften men uttalet på bokstäverna är den samma. Det som skiljer de åt är vokalljuden **a** och **o**.